

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

Projekt „SVEDOČANSTVO - ISTINA ILI POLITIKA: Koncept svedočenja u komemoraciji jugoslovenskih ratova“ realizovan 2016-18. godine bavio se načinima razmišljanja o jugoslovenskim ratovima i sprovođenjem i korišćenjem svedočanst(a)va o njima u regionu.

Partneri projekta bili su Centar za kulturnu dekontaminaciju iz Beograda, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Institut za filozofiju i društvenu teoriju iz Beograda, Učitelj nezalica i njegovi komiteti iz Beograda, Historijski muzej Bosne i Hercegovine iz Sarajeva, Muzej savremene umetnosti iz Beograda, Boem iz Beča (Austrija), Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT Transeuropa) iz Rovereta (Italija), Centar za kulturnu i socijalnu popravku iz Banja Luke i Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (IOS) iz Regensburga (Nemačka).

Danas prenosi nekoliko članaka nastalih u ovom projektu. Program u celini, biografije učesnika i apstrakte možete videti na sajtu projekta: <http://svedocanstvo-imenovatoratom.org/rs/konferencija>

Edisa Gazetić, Filozofski fakultet, Univerzitet u Zenici

Književni tekst u službi nacionalističke ideologije (1)

Izvesno je da su katedre humanistike u regionu mahom svedene na podržavanje i produkciranje entonacionalističkih obrazaca koji već dva desetljeća dominiraju obrazovnom politikom, ali i svakodnevnim životom običnih građana. Univerziteti u regionu, skoro bez iznimke, svedeni su na ideološke škole, koje produciraju glasače čiji se svjetonazor svodi na apartheidске obrasce razumijevanja društvenih odnosa. Takav koncept ne obrazuje mlade ljude zainteresirane za mijenjanje društvene paradigme, već od njih zahtijeva isključivo prilagođavanje etnonacionalnoj ideološkoj matrici.

Jasno je da trenutačno ne postoji sveobuhvatni, znanstveni (u prvom redu humanistički), a ni politički projekat koji bi mogao u dogledno vrijeme poljuljati segregacijsku politiku, koja je vjerovatno najrigidnija i najvidljivija u BiH. Dokaz za to su doktorske disertacije koje ne samo da ne osuđuju segregaciju, nego i zastupaju segregacijske teze. Univerziteti

Marija Todorova autorka knjige „Imagnarni Balkan“

sto podrške, okrenu cjelokupno istraživačko i nastavno djelovanje protiv nacionalističke retorike. Evidentno je da su južnoslavenski prostori opterećeni prošlim događajima, i to ne samo iz devedestih, već i onih davno prije, a današnje politike ih koriste ili su koristile kao opravdanje za vlastiti fašizam. U tom kontekstu su i davanja naziva školama po imenima fašističkih kolaboracionista, obilježavanje stradanja fašista i promoviranje šovinističkih svjetonazora. „Pomisao da se ljudi ubijaju zbog nečeg što se

ne zločine devedestih. To također govori da na ovim prostorima nikada nije postojala politika, a ni volja da se jednom zauvijek suoči sa svim problematičnim događajima i prizna ih se kao dio jedne politike u jednom vremenu, a ne kao dio mišljenja sadašnjih država. Zbog toga je nacionalizam i etnička mržnja praktično tinjala svih proteklih stoljeća, a jedini politički sistem koji je imao mogućnosti uvesti promjene u ovom segmentu bio je onaj koji se danas naziva režimom, bez obzira na kozmopolitsku dimenziju. Ali, kako komunističke vlasti u praksi nikada nisu bile u stanju da potisnu nacionalističku misao (A.B. Wachtel), nove politike nastavile su s mlitavim odnosom prema nacionalizmu, a procesi rehabilitacije fašizma proizveli su političare koji se danas ozbiljno bore protiv antifašizma, kao i one koji su jednoj školi u Sarajevu dali ime po antisemiti, anitkomunisti i zagovorniku NDH.

U svim ovim manipulativnim strategijama u bosanskohercegovačkom, ali i srpskom i hrvatskom kontekstu, učestvovali su ili još uvijek učestvuju oni koji su se bavili i bave književnošću, književnom kritikom, jezikom, historijom, jednom riječju uticali su na obrazovanje nacionalističke retorike i njezino bezrezervno prihvatanje. Danas je u bosanskohercegovačkom javnom, ali i (kvazi)znanstvenom prostoru naziv jezika najproblematičnija tema oko koje se konstatno spore političke opcije, a neki „lingvisti“ i danas forsiraju ista razlikovna obilježja: religiju i jezik. U tom smislu je BiH, (ali i Srbija i Hrvatska) još uvijek zaglavljena u 18. odnosno 19. stoljeću kada se i „pojavi jezički nacionalizam“. Time se manipulira i identitetom jer se još uvijek jezik i nacionalna/etnička pripadnost izjednačavaju, pa je sasvim uobičajeno da pripadati jednoj vjerskoj/etničkoj skupini znači i govoriti jezikom te skupine, bez obzira na to šta znaost o tome kaže.

Nastavlja se

takvim doktorskim disertacijama verificiraju segregacijske modele društvenih odnosa i legitimiraju isključivost kao prihvatljiv princip društvenog funkcioniranja.

Mnoge humanističke katedre, a prije svega se to ovdje odnosi na jezike i književnosti, propustile su priliku da netom poslije posljednjeg rata, umje-

možda desilo 1495. godine nezamisliva u Zapadnom svijetu. Ali nije i na Balkanu,“ navodi mišljenje Rogera Cohena Maria Todorova u knjizi *Imagnarni Balkan*. U toj istini se krije još jedna poraznija činjenica, a to je da je ideja o osveti za tako davne događaje mogla opstati tako dugo i poslužiti kao opravdanje za politiku i masov-

Od vuka do psa

Foto: Pixabay

Tekst: Vuk Radoičić

Pre više od 20.000 godina, pre nastanka i razvitka poljoprivrede, čovek je sklopio neočekivano partnerstvo sa jednom životinjom - sivim vukom. Pas (*Canis familiaris*) direktni je potomak sivog vuka (*Canis lupus*), odnosno psi su pripitomljeni vukovi čiji su se zubi, lobanja i šape znatno smanjili. Ipak, tačno vreme i mesto porekla modernog psa nije utvrđeno sa sigurnošću. Arheološki nalazi ukazuju na prve neosporne ostatke psa koji je sahranjen uz čoveka, a koji su stari 14.700 godina, dok sporni ostaci datiraju iz perioda od pre 36.000 godina. Oba datuma impliciraju da su se prvi psi pojavili u periodu dok je čovek još bio lovac-sakupljač. Što se tiče mesta nastanka i dalje ne postoji jasan i jedinstven odgovor. Najčešći kandidati su zapadna Evropa, istočna i centralna Azija. U studiji iz 2002. godine Piter Savolajnen sa švedskog Instituta za tehnologiju zaključio je da su psi evoluirali u istočnoj Aziji. Osam godina kasnije Robert Vejn, genetičar sa Kalifornijskog univerziteta, sa svojim timom je analizirao nove rase pasa i došao do zaključka da je mesto nastanka Bliski istok. Ranije studije koje su se bavile ovim pitanjem uzimale su u obzir samo DNK fragmente, dok se danas na primer Savolajnen sa svojim kolegama iz Kine bavi

sekvenciranjem čitavih genoma pasa i vukova. Ovim pristupom je tim 2013. godine došao do zaključka da je genom izvornih pasa Kine najbliži genomu vukova. Procenili su da se predak kineskih seoskih pasa odvojio od vukova pre oko 32.000 godina. Međutim, doktor Vejn i njegove kolege se ne slažu sa ovim i uvode novu vrstu dokaza u debatu o poreklu prvog psa. Kako je poslednjih godina tehnologija napredovala tako su i naučnici sve lakše vadili DNK fragmente iz fosila. Zato su se Vejn i njegov tim okrenuli istraživanju fosila pasa i vukova. Istraživači su primetili da današnji psi nisu blisko povezani sa vukovima Bliskog istoka i Kine, već da su njihovi preci u stvari drevni psi i vukovi iz Evrope. Pored pitanja mesta i vremena porekla, postoji i nekoliko teorija o tome kako je tačno došlo do pripitomljavanja. Jedno moguće objašnjenje je da su se ljudi brinuli o napuštenim mladuncima vukova. U jednom trenutku bi došlo do parenja ovih pitomih vukova i kroz generacije bi se vukovi približili nečemu što liči na psa. Druga mogućnost je pripitomljavanje vukova kroz prirodnu selekciju. Po ovom drugom objašnjenju vukovi su sami „odlučili“ da prate put evolucije uz ljude. Vukovi bi, baš zato što su prirodni lovci, mirisom mesa bili privučeni ljudskim naseobinama.

Danas

U saradnji sa Centrom za promociju nauke, „Danas“ predstavlja izabrane priče sa naučnopopularnog portala elementarium.cpn.rs

ЦЕНТАР
ЗА
ПРОМОЦИЈУ
НАУКЕ

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA
VODORAVNO: Poraz, polemičar, atamanac, tarabe, rosopas, pererez, iperit, verenić, j, la-sičić, li, el, aval, carica, td, ic, Marino, lkac, on, ca, Atakama, r, Misisipi, uranit, apetala, ple-miči, menaža, bratanac, agitacija, Atena.